

Danmark har mistet 20.000 selvstændige på 13 år

ANALYSE

Samtidig med at beskæftigelsen er steget voldsomt er både antallet og andelen af selvstændige faldet mærkbart siden 2008. Faldet er drevet af mændene, mens kvinderne ligger på et stabilt, men lavt niveau.

Danmarks iværksætterproblem stiger

Dato: 21. februar 2023

Danmark er det land i EU, hvor selvstændige udgør den 3. laveste andel af de beskæftigede.

Det kan være et problem, siden selvstændige typisk arbejder mere end lønmodtagere¹, og eftersom de har langt mere på spil, vil de ofte have de stærkeste incitamentter til at realisere de produktivitetsforbedringer – dvs. bedre ressourceudnyttelse – hvorpå velstanden, og dermed også velfærden i sidste ende, bygger. Gennem konkurrence er de med til at presse hele erhvervslivet til hele tiden at levere bedre produkter til den laveste mulige pris til gavn for forbrugerne.

Det er derfor afgørende, at der er et vedvarende fokus på, at vilkårene for selvstændige er tilstrækkeligt gode.

Analysens hovedkonklusioner:

- Selvstændiges andel af beskæftigelsen er gået fra 7,4 pct. i 2008 til 6,2 pct i 2021.
- Andelen af selvstændige ville have været yderligere ca. 0,5 pct.-point lavere i 2021, hvis ikke det havde været for en stor beskæftigelsesstigning fra de 67+, som oftere er selvstændige.
- Mens kvinders andel ligger stabilt på 4,3-4,4 pct. af de beskæftigede, er andelen for mænd faldet fra 10,0 til 7,9 pct. Dermed kan stort set hele nedgangen siden 2008 tilskrives mænd.
- Andelen af beskæftigede inden for landbrug, skovbrug og fiskeri, som vælger at blive selvstændige, er faldet med knap 20 pct. Inden for bygge- og anlægsbranchen er faldet på knap 30 pct., mens faldet er på knap 35 pct. inden for handel- og transportbranchen.

¹ En tidligere analyse fra SMVdanmark har vist, at selvstændige i gennemsnittet arbejder 4,7 timer mere om ugen end en gennemsnitlig lønmodtager.

Andelen af selvstændige har været faldende i årevis

En aftagende udvikling i 10 år

Siden 2008 er selvstændiges andel af beskæftigelsen gået fra at udgøre 7,4 pct. til at udgøre 6,2 pct. i 2021, jf. figur 1. Selvom beskæftigelsen samlet set er steget med godt 186.000 personer, er antallet af selvstændige faldet med ca. 20.000 personer.

Hvis selvstændiges beskæftigelsesandel var fastholdt frem for at falde, ville der i stedet være kommet yderligere knap 13.800 selvstændige – en samlet forskel på knap 33.800.

Mens kvinders andel ligger stabilt på mellem 4,3-4,4 pct. af kvindelige beskæftigede, er andelen for mænd faldet fra 10,0 pct. til 7,9 pct., jf. figur 1. Med andre ord kan stort set hele nedgangen tilskrives nedgangen i sandsynligheden for, at man som mand vælger at blive selvstændig.

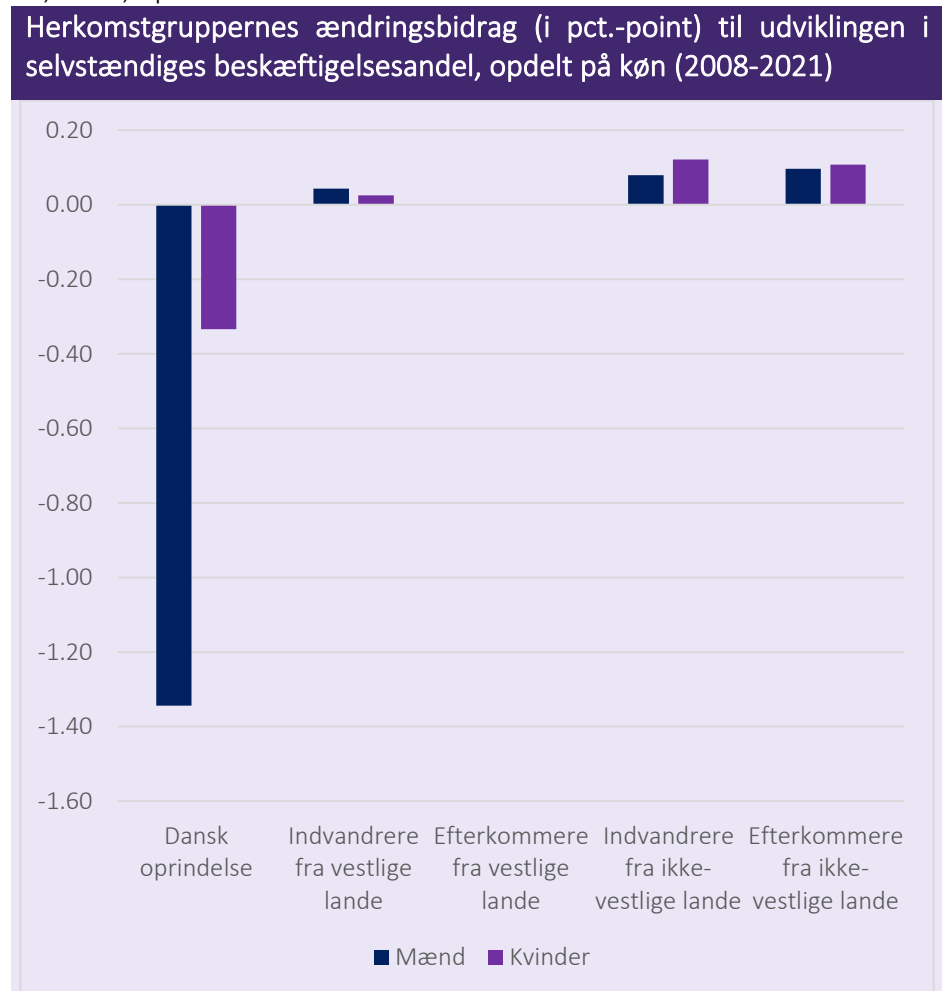
Kilde: SMVdanmark på baggrund af Danmarks Statistik
Figur 1

I takt med at personer med udenlandsk oprindelse udgør en større andel af befolkningen og dermed også de beskæftigede, er dette alt andet lige med til at øge selvstændiges beskæftigelsesandel. Denne udvikling drives af, at personer med udenlandsk herkomst har en højere tilbøjelighed end personer med dansk oprindelse til at blive selvstændig.

Mænd med udenlandsk oprindelse har således isoleret set løftet de selvstændiges beskæftigelsesandel blandt mænd med knap 0,2 pct.-point., jf. figur 2.

Det positive bidrag kan dog ikke opveje den kraftige nedgang blandt mænd med dansk oprindelse. Mænd med dansk oprindelse trækker således ned med 2,3 pct.-point, hvilket også er et resultat af, at gruppen størrelsesmæssigt er helt dominerende. Summen af bidragene fra hhv. mænd med udenlandsk og dansk oprindelse er på 2,1 pct.-point – fra 10,0 til 7,9 pct.

Danske mænd trækker næsten hele den negative udvikling

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistik
Figur 2

Grå guld blandt de selvstændige

Ét lyspunkt i udviklingen siden 2008 er, at flere ældre isoleret set bidrager til flere selvstændige. Det skyldes, at en relativ høj andel af de beskæftigede omkring og over folkepensionsalderen er selvstændige.

Siden 2008 er der kommet knap 15.600 flere selvstændige blandt de +67-årige mænd og kvinder. Isoleret set har denne gruppe bidraget til at løfte selvstændiges andel af beskæftigelsen med 0,6 pct.-point for mænd og 0,3 pct.-point for kvinder.

Inddeling på brancher

På brancheniveau kan nedgangen i selvstændiges beskæftigelsesandel hovedsageligt findes indenfor brancherne landbrug, skovbrug og fiskeri, handel og transport samt bygge og anlæg.

Blandt mænd står disse fire brancher for ca. 90 pct. af nedgangen i selvstændiges beskæftigelsesandel (dvs. en summeret nedgang på -1,9 pct. ud af nedgangen på -2,1 pct. under et), jf. tabel 1.

Landbrug
mv., handel,
transport
og bygge-
riet står for
90 pct. af
nedgangen i
selvstændi-
ges beskæf-
tigelsesan-
del

Handel, transport, landbrug mv., og byggeriet står for hovedparten af nedgangen i selvstændige siden 2008

Ændringsbidraget til udviklingen i andelen af selvstændige blandt beskæftigede siden 2008

Branche	Alle	Mænd	Kvinder
Handel og transport	-0,60	-0,78	-0,40
Landbrug, skovbrug og fiskeri	-0,48	-0,75	-0,18
Bygge og anlæg	-0,24	-0,44	-0,03
Uoplyst aktivitet	-0,13	-0,14	-0,11
Industri, råstofvindning og forsyningsvirksomhed	-0,08	-0,12	-0,04
Ejendomshandel og udlejning	0,00	-0,01	0,00
Finansiering og forsikring	0,01	0,02	0,00
Information og kommunikation	0,06	0,07	0,04
Erhvervs-service	0,10	0,03	0,18
Offentlig administration, sundhed og administration	0,12	0,00	0,26
Kultur, fritid og anden service	0,13	0,06	0,19

Kolonnerne summerer hver for sig til den samlede ændring for selvstændiges andel af beskæftigelsen opdelt på køn. Dvs. at kolonnen "Alle" summerer til -1,1. Kolonnen "Mænd" summerer til -2,1 og kolonnen "Kvinder" summerer til -0,1.
Lavet med Datawrapper

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistik
Tabel 1

En mulig forklaring på et negativt ændringsbidrag kan være, at en branche med relativt mange selvstændige udgør en mindre andel af den

samlede danske beskæftigelse i 2021 ift. 2008, som tilfældet fx er med landmænd.

Det er ikke det, vi ser. På trods af, at der er kommet færre landmænd samlet set, så er andelen af selvstændige blandt landmænd også faldet med ca. 20 pct. siden 2008, jf. tabel 2.

Inden for brancherne bygge og anlæg og handel og transport er selvstændiges andel af beskæftigelsen faldet med hhv. 29 og 35 pct. siden 2008.

Branchefordelt tabel over udviklingen i sandsynligheden for, hvorvidt man vælger at blive selvstændig			
	2008	2021	Ændring, pct.
Handel og transport	7,3	4,8	-34,5
Bygge og anlæg	12,7	9,0	-29,0
Landbrug, skovbrug og fiskeri	52,2	41,9	-19,7
Ejendomshandel og udlejning	19,1	16,3	-14,4
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	2,5	2,3	-7,3
Erhvervsservice	11,2	10,6	-4,8
Information og kommunikation	7,0	7,3	5,0
Offentlig administration, sundhed og administration	2,1	2,5	15,8
Kultur, fritid og anden service	11,3	13,4	18,9
Finansiering og forsikring	0,4	0,8	95,5

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistik
Tabel 2

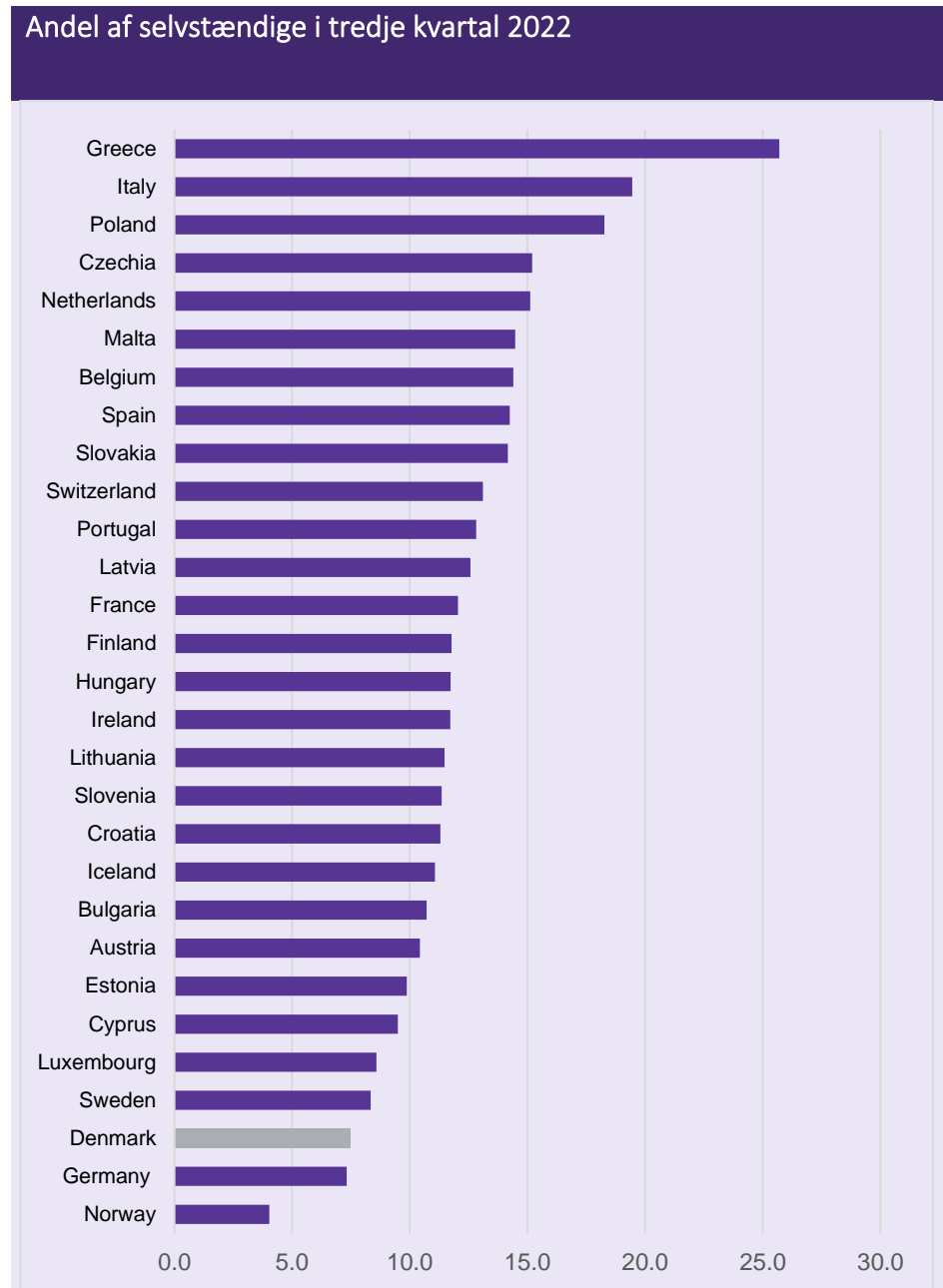
International sammenligning

Det er ikke kun i Danmark, at selvstændiges beskæftigelsesandel har været faldende. Udviklingen ses på tværs af EU/EØS-landene.

Danmark fastholder imidlertid en bundplacering ift. selvstændiges beskæftigelsesandel i Europa. I årene fra 2012 til 2022 ligger Danmark enten næst- eller tredje lavest. Den lave placering gælder for såvel mænd som kvinder. Noget tyder på, at den lave andel kan hænge tæt sammen med måden de skandinaviske velfærdsstater er indrettet på, eftersom såvel Norge som Sverige også ligger lavt. Årsagen kan bl.a. være, at en

stor offentlig sektor fortrænger privat beskæftigelse, og dele af den offentlige finansierede service kan nærmest betragtes som iværksætterfrie zoner.

Danmark
havde i
2022 det
tredje lave-
ste antal
selvstæn-
dige i EU

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Eurostat
Figur 3

Konklusion og politikforslag

Andelen af beskæftigede, der arbejder som selvstændige, har over en længere periode været faldende. Analysen viser, at faldet i høj grad skyldes nogle udvalgte brancher. Indvandringen bidrager isoleret set til at løfte de selvstændiges beskæftigelsesandel. Udenlandske iværksættere kan være et helt afgørende bidrag til at opretholde og videreudvikle fremtidens velfærdssamfund.

Fremtidens arbejdspladser og ydelser skabes i høj grad af iværksættere. Når vi som samfund får færre selvstændige, går vi glip af noget af den virkelyst og innovation, der ligger i at være selvstændig.

Med færre selvstændige risikerer erhvervslivet at miste det nødvendige politiske fokus på gode vilkår for at starte egen virksomhed og derigennem øge vækst og velstand og udvikle fremtidens velfærdssamfund.

På baggrund af dette, foreslår SMVDanmark at fremme vilkårene for selvstændige ved bl.a.

- Konkrete måltal for at nedbringe bureaukratomfanget opgjort ved mængden af regler og administrative byrder, som såvel folkevalgte som centraladministrationen holdes op på. Eksempelvis havde den tidligere borgerlige regering en målsætning om en reduktion i byrderne svarende til 4 mia. kr.
- En markant forenkling af kapitalbeskatningen, hvor de talrige skattesatser konsolideres til én, sammenhængende sats på 25 pct. på såvel positiv som negativ aktie- og kapitalindkomst (med en særlig løsning for hovedaktionærer for at undgå indkomsttransformation). Det kan klares provenuneutralt i forbindelse med regeringens bebudede sanering af erhvervsstøtten.
- Et eftersyn af selvstændiges retssikkerhed og ret til en basal indlånskonto for erhvervsdrivende.
- Bedre adgang til finansiering herunder crowd-lending og equity crowdfunding

Kontakt

Seniorøkonom Thomas Gress, tlf. 51 90 50 91, gress@SMVdanmark.dk,
SMVdanmark, januar 2023